

Zeldzaam op voor- en najaarstrek. Op 3 Sept. 1922 nam ik in het Stadspark een zestal waar.

50. **Phylloscopus collybita collybita (Vieill.)** — Tjiftjaf.  
Algemeene zomervogel van eind Maart tot begin October. Broedvogel.

51. **Phylloscopus trochilus trochilus (L.)** — Fitis.  
Minder algemeen dan de Tjiftjaf. Als broedvogel in de naaste omgeving van Gouda ons niet bekend. Voor IJsselstein vermeldt Dr. Eykman echter (Jaarber. C. N. V. No. 2): „Broedt overal”. We achten het dus onmogelijk, dat de Fitis hier niet zou broeden en zullen onze aandacht nog eens goed op deze soort vestigen. Naar J. de Bruyn en E. E. van der Voo mededeelen, broedt deze soort wel in het oosten van ons observatiegebied; ook in het Linschoter Bosch. 't Is opmerkelijk, dat de Fitis in het Stadspark ook alleen op den trek — April en September — voorkomt.

52. **Hippolaïs icterina (Vieill.)** — Spotvogel.  
Streeknaam: Meizangertje (Gouderak).  
Algemeene zomervogel van Mei tot begin September. Broedvogel.

53. **Sylvia communis communis Lath.** — Grasmusch.  
Streeknaam: Weerwaal.  
Weinig algemeene broedvogel van April tot September.

54. **Sylvia curruca curruca (L.)** — Braamsluiper.  
Vrij algemeene zomervogel van April tot September. Broedvogel.  
(Wordt vervolgd).

A. SCHEYGROND.

## EEN WULPENWEG.

**W**AAR blijven de Wulpen van den broedtijd? Een interessante vraag, die ik stelde, toen ik in 't laatst van Augustus van dit jaar een ongewoon groot aantal Wulpen (de gewone Wulp: *Numenius arquata* L.) waarnam in het Onland, de aan weidenvogels zoo rijke veenvlakte, ingesloten door den wegen-driehoek Paterswolde (Eelde) — Groningen — Peize. Deze vlakte wordt in den zomer altijd door een massa vogels bevolkt en is tot aan den bloei van de blauwe knopen een allerheerlijkst vrij natuureveld, met vele kleuren en geluiden. Eigenlijk verstommen de geluiden er nooit. Ik ben er geweest midden in den strengen winter van dit jaar, toen alles dicht lag, het Paterswoldsche meer en alle sloten en gaten. Bovendien lag er nog een laag scherpe sneeuw, die al het leven in de vlakte volkomen doofde: En toch zag en hoorde ik een *Bl. Reiger* en *Patrijsjes*!

Elken zomer broeden er een aantal Wulpenparen. Zij komen al vroeg, vóór de Grutto's en Tureluren en als de dotters nog maar pas beginnen te bloeien, is de vlakte al vol Wulpenvreugde en wonderlijk ontroerend vogelgeluid. Hoeveel paren er precies hun jongen trachten groot te brengen, durf ik niet zeggen. Ik meen wel, dat het aantal vermeerdert, wellicht door een van deze twee oorzaken, dat ik er vroeger te weinig op lette, of dat er van een ander broedgebied een aantal paren naar het eiland gekomen zijn. Dat gebeurt hier in 't Noorden nogal eens, omdat men hier graag koren en aardappelen verbouwt. In de vlakte kom ik graag. Natuurlijk. 't Is immers een zeldzaam voorrecht, zoo vlak bij de stad te kunnen

dwalen tusschen louter wilde bloemen en talrijke vogels, die er roepen en jodelen haast zoolang de dagen meer dan 12 uur duren!

In 't laatst van Juli zijn meestal alle Grutto's en Tureluren verdwenen. Een enkel Tureluurtje houdt het langer uit, maar begin Augustusmaand wordt de vlakte vogelleeg. Behalve de Wulp, die met een enkele Kievit — die al spaarzamer wordt hier in 't Noorden — een tijdje toeven blijft. Totdat opeens de Spreeuwen in ronde cohorten 's avonds de vlakte met haar vele waterwilgen binnen komen vallen, meestal als de heldere dag voorbij is, om vol van overdartel zomerleven den avond in druk beweeg en met veel gesputter en gevlieg door te brengen. Dan komen ook uit Z. Oostelijke richting van achter 't donker groen der Paterswouden, over Meer en boomenrijen langs den weg, de Wulpen. Nooit veel te gelijk. Hoogstens een kleine twintigtal in één troep. Kluwiet! 'n stille diepe klacht vol innerlijke bewogenheid, dringt tot den waarnemer door. Al zwatelen duizend spreeuwen tegelijk hun vrijheid uit, al roepen honderd kraaien heesch of met ronde r-r-r-'s onder het ter slaappleats gaan, de Wulpenklacht is als een zuiver naar je toe zwevend geluid boven alles hoorbaar. Daar komen zij. De zon is nog een tiental graden boven d'horizon. De lucht is met oranje-roode wolken in vlammentooi. De wind is stevig Zuid. 't Is zacht en zwoel, hoewel de berkenbladeren rillen en ritselen. Langs den weg het doffe geluid van de tram, die vele vacantiemensen naar de stad terugbrengt. Zij naderen. Niet in een rechte lijn als een houtduif, die 's morgens vroeg van 't bosch naar de weilanden vliegt. In een gebroken lijn naderen twee Wulpen. Kewiet, zegt de eene, Kewiet zegt een ander, die tot een troep van veertien behoort, reeds merkbaar aan den vleugelslag. Rustig lig ik in het hooge gras. Zij vliegen stil en zonder aarzeling verder naar den zeekant. Van de verte komt nog hun groet vol klank en weemoed. Een laatste zomergroet, een afscheid voor altijd, voor altijd. Eens heb ik ze gezien en eens gehoord en nooit, neen stellig nooit zal ik ze weer ontmoeten.

't Is begin September. Alle avonden ga ik naar mijn trekbank. Een doodgewone bank in het Stadspark bij den grooten vijver, waar pas de Oeverloopers zijn geweest. Zwaluwen vlogen er in grooten getale rond en wierpen leuke snaterbrokjes over 't water. Die bank staat er eenzaam tusschen laag heesterhout en is nog steeds niet met vele namen bekerfd. De bank staat er eenzaam, en voor in het park wordt gevoetbald. Dat laatste houdt de bankkervers uit het nieuwste parkgedeelte. Toevallig staat die bank onder den trekweg van de Wulpen. Het bleef niet bij éénmaal, dat ik 's avonds de Wulpen naar het Avondwesten vliegen zag. Ik weet nu, dat ik zeker Wulpen hoor, als ik op een laat-Augustus of Septemberavond naar de Kraaien kijk, die naar hun slaappleats de Eendenkooi bij Haren's Middelhorst vliegen. Roeken en Kouwen slapen daar. En zoolang de Kieviten op de broedplaatsen ten Zuiden en ten Westen van het Stadspark blijven wonen, geeft elken avond een tournooi tusschen Roek en Kievit, welke laatste onthouden heeft, wie eieren rooven kwam. En elken avond wordt de kraaijenweg gekruist door 't Wulpenspoor. Elken avond klinkt de Wulpenroep over den grooten vijver en het voetbalveld. Elke roep is één en brengt genot aan hem, die vogelklanken weet te waardeeren, wien vogelvlucht en vogellijn en -kleuren vreugde en stil geluk verschaft. Al weer komt nu een tweetal uit dezelfde richting. Het duurt maar tweemaal vijf minuten of een ander paartje, lager vliegend volgt de eerste. Een veertien dagen en nog langer achtereen herhaalt zich iederen avond het Wulpenspel. Bij grijze of bij zonnellucht, bij zachten of bij ruwen wind, het doet niet af, uit welke richting deze waait, bij zacht of herfstig weer, de Wulpen komen uit het Z.-Oosten en richten alle hunne snavels naar het Avondwesten.

Onwillekeurig komt bij het zien van dit telkens zich herhalend en gelijk verschijnsel de vraag naar voren: maar welke Wulpen zijn dit toch en wat is het eindpunt van den Wulpenweg? De richting is altijd dezelfde, het verschijnsel duurt den geheelen nazomer en is bijna elken avond — alleen bij krachtigen wind en regenbuien komen ze niet — waar

te nemen. Hier is geen toeval in het spel. De bewijzen zijn er, dat deze weg Z.-O.—N.W. voor de Wulpen een speciale beteekenis heeft. Maar welke? Dat het elken avond dezelfde Wulpen zijn geloof ik niet. Dan zouden ze 's nachts moeten terugkeeren van hun nachtelijk verblijf om 's morgens — ook 's morgen is de vliegrichting naar het N.-W. — 's middags — (id.) of 's avonds (id.) weer terug te keeren. Zoiets durf ik van de Kieviten nog gelooven, maar dan in tegenovergestelde richting, dat wil dan zeggen, dat de kieviten, die broeden in het Leeg — de vlakte bij het Zuidlaarder Meer — 's avonds naar hun broedterreinen tot aan den definitieven wegtrek terugkeeren om daar te overnachten, terwijl zij overdag op voedselrijkere gronden hun kostje voor den dag gaan ophalen. Maar typisch is, dat vele Kieviten daarbij ook al weer van denzelfden weg gebruik maken. Wat is nu de Wulpenweg? Trek een lijn Z.-O.—N.-W. langs de stad Groningen. Dan blijkt de Oostermoersche vlakte, ook nog de laagte tusschen Hondsrug en den zandrug, waarop Paterswolde ligt, in het verlengde te liggen van den Wulpenweg naar de Lauwerszee. Ik zal direct maar zeggen waar ik heen wil. Ik veronderstel, dat deze weg, boven de verschillende N. Drentsche laagten — weg natuurlijk niet in de beteekenis van straatweg of i.d. maar in de beteekenis van een vogeltrekweg, dus een zekere breedte bezittend — een oorspronkelijke route is van Wulpen en misschien andere weidevogels, die in N. Drenthe en misschien ook Midden-, Zuid- en O. Drenthe (W. Duitschland?) broeden en in den nazomer afzakken naar de groote herfsthaven van alle steltloopers: de Waddenzee met haar slikken en platen om vandaar hun weg naar Westen en Zuiden voor te zetten. Deze veronderstelling lijkt mij nog waarschijnlijker, als wij nagaan, dat nog niet eens zooveel honderd jaren terug de N.-Westelijke waterweg naar Groningen een ondiepe inham van de zee was met veel gaten en poelen, een ideaal-oord voor op trek zijnde steltloopers. Wij krijgen dan een geleidelijke afzakking uit het Zuiden naar het Noorden om bij het bereiken van het vrije wijde Waddenterrein westwaarts af te buigen. Het is jammer, dat wij over 't geheel nog zoo weinig weten van binnenlandsche trekbewegingen. De wegtrek van onze eigen vogels gaat vaak ongemerkt, en is voor het trekonderzoek toch eveneens van veel beteekenis. Zoo geloof ik heel stellig, dat de Zwarte Sterntjes van de wildernis bij Haren en het Zuidlaarder Meer met Juli ongeveer langs Boter-diep of Rietdiep naar de Waddenzee trekken. De riviertjes — als Peize- en Eelderdiepje worden wellicht nog eens geïnspecteerd. Verder zag ik midden Juli van dit jaar bij Grijpskerk eens een troep van  $\pm$  200 Grutto's, ouden en jongen. 'n Prachtig gezicht was het, toen de vlucht opsteeg en rondzwenkte als een Spreeuwentrop! Deze Grutto's houdt ik nu voor vogels uit het Westerkwartier, misschien vermengd met paartjes en Grutto-kinderen uit het Onland en 't Leeg.

Zoo vinden wij dus ook hier allerlei interessante problemen, die waard zijn, meer dan tot dusver is gebeurd, opgelost te worden. Het is heel prachtig, dat het trekstation Noordwijk aan Zee drie trekwegen gevonden heeft van meerendeels vreemde vogels; en waren het vogels van ons eigen land, dan van onbekenden geboortegrond, maar trekkaartjes van ons eigen land mogen niet ontbreken. Ik hoop dan maar dat deze Wulpenweg door anderen mag worden gevolgd en dat de Hunze-vogeltrekweg nog eens in duidelijke lijnen te projecteeren is.

Groningen 20-10-22.

F. KOSTER.